

Inleiding

Iedereen is gebaat bij een sociaal veilige omgeving. Dit is een taak van de hele maatschappij. Omdat een leerling een groot deel van de dag op school doorbrengt, moet het erop kunnen vertrouwen dat de school er zoveel aan doet om te zorgen dat hij/zij een zorgeloze schooltijd heeft en zich binnen en buiten de muren, maar ook online veilig voelt. Datzelfde geldt voor medewerkers.

Sociale veiligheid draait om het beschermd zijn of het zich beschermd voelen tegen bedreigingen die veroorzaakt worden door het gedrag van mensen in en om de school. Een belangrijke stap om het sociale klimaat te verbeteren is om zicht te krijgen op de veiligheidsbeleving en de beleving van het schoolklimaat door leerlingen, leraren, ouders, schoolondersteuners en schoolleiding. Als de school weet wat er speelt worden knelpunten gesignaleerd en kan het beleid daarop worden aangepast.

Daarbij gaat het om antwoorden op vragen als: Hoe veilig is deze school in de beleving van leerlingen, medewerkers, schoolleiding en ouders van leerlingen? Welke plekken binnen en rondom de school voelen voor leerlingen veilig en welke niet? Hebben ze weleens geweld ervaren? Worden ze gepest – op het schoolplein, in de klas, of via internet? Of pesten ze zelf? Weten leerlingen en ouders bij wie ze terecht kunnen als er iets vervelends gebeurt?

De overheid pleit voor een veilige leer- en werkomgeving. Er zijn de wetwijzigingen geweest, die de scholen verplichten zorg te dragen voor de sociale veiligheid op school door middel van een veiligheidsplan. Hieruit ontstond het Beleid sociale veiligheid voor Stichting OZHW voor PO en VO dat voor u ligt en geldt voor alle betrokkenen op een school: leerlingen, ouders en medewerkers van OZHW voor PO en VO.

Aandachtspunten sociaal veiligheidsbeleid

De missie van OZHW zoals deze opgenomen is in het strategisch beleidsplan luidt: *Wij zijn een onderwijsorganisatie waar kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen in een veilige en stimulerende omgeving en kennis en vaardigheden verwerven ter voorbereiding op hun toekomst. Wij willen het beste voor elke leerling.*

Op een school van OZHW wordt voortdurend aandacht besteed aan het realiseren van een veilig schoolklimaat en aan het voorkomen, herkennen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag. Een school blijft kritisch naar zichzelf kijken en elk incident leidt tot verkleining van de kans op nieuw grensoverschrijdend gedrag. De school biedt een open cultuur waarin zowel leerlingen als medewerkers aan het denken worden gezet over hun houding en handelen ten opzichte van elkaar.

De wet Veiligheid op school schrijft voor dat scholen en besturen:

- Aan een inspanningsverplichting moeten voldoen om een actief veiligheidsbeleid te voeren.
- Het effect van het veiligheidsbeleid periodiek moeten monitoren.
- De volgende taken bij tenminste één persoon moeten beleggen:
 - het coördineren van anti-pestbeleid/sociaal veiligheidsbeleid. -
 - het fungeren als vast aanspreekpunt in het kader van pesten.

OZHW geeft inhoud aan de sociale veiligheid op scholen op basis van de volgende punten:

- Gezamenlijk ontwikkelde en gekende visie, kernwaarden, doelen, regels en afspraken.
- Inzicht in veiligheidsbeleving, incidenten en mogelijke risico's; audits en monitoring.
- Scheppen van voorwaarden, beleggen van taken, samenwerken met partners buiten de school.
- Positief pedagogisch handelen: ondersteunende houding, voorbeeldgedrag, verbindende relaties.
- Preventieve activiteiten en programma's in de school, gericht op leerlingen, ouders en medewerkers.
- Signaleren en effectief handelen bij signalen, grensoverschrijdend gedrag en incidenten door leerlingen, ouders en medewerkers.

Met deze onderwerpen wordt ook voldaan aan de criteria waarop de Onderwijsinspectie in haar Periodiek Kwaliteitsonderzoek scholen toetst.

De Onderwijsinspectie checkt het kwaliteitsaspect 'het schoolklimaat wordt gekenmerkt door veiligheid en respectvolle omgangsvormen'. Dit aspect bestaat uit de volgende indicatoren:

- De ouders zijn betrokken bij de school door activiteiten die de school daartoe onderneemt.
- De leerlingen voelen zich aantoonbaar veilig op school.
- Het medewerkers voelt zich aantoonbaar veilig op school.
- De school heeft inzicht in de veiligheidsbeleving van leerlingen en medewerkers en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.

- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.
- Het medewerkers van de school zorgt ervoor dat de leerlingen op een respectvolle manier met elkaar en anderen omgaan.

Schoolcultuur

Binnen de sociaal veilige school is een cultuur waarin iedereen gestimuleerd en gefaciliteerd wordt om samen te groeien, door fouten toe te geven en problemen bespreekbaar te maken. Daarnaast geeft de school aandacht aan thema's als pesten, diversiteit, discriminatie en omgaan met agressie. Wanneer er een cultuur is waarin zowel de leerlingen als de ouders en medewerkers aan het denken worden gezet over hun houding en handelen, hierover praten en gedragsregels, codes en sanctiebeleid samen worden vormgegeven, voelen de leerlingen zich veilig en medewerkers zich gesteund. OZHW heeft brede gedragsregels en codes geformuleerd. Deze kunnen aangevuld worden door schoolspecifieke afspraken. Daarnaast is ook de betrokkenheid van ouders onmisbaar voor de ontwikkeling van de leerlingen. Bij samenwerking tussen school, ouders en schoolomgeving is de kans groot dat de leerlingen leren wat grenzen en effecten zijn van hun gedrag.

Grensoverschrijdend gedrag vindt vaak plaats buiten het zicht van de leraar. Aan de sfeer in de groep en aan het gedrag van leerlingen merkt de leraar dat er iets niet in orde is. Leraren spelen een cruciale rol bij het creëren van een sociaal veilig klimaat. Zij signaleren vaak als eerste grensoverschrijdend gedrag en kunnen hier snel op ingrijpen. Daarnaast dragen zij zelf ook normen en waarden uit en laten voorbeeldgedrag zien.

Het begin van ieder schooljaar is hét moment om een veilig klimaat te realiseren in alle klassen. Dat is het moment dat de groepsvorming begint. Als de leraar in deze fase een positieve stempel op de sfeer drukt en met leerlingen duidelijke afspraken maakt, creëert hij een positief klimaat waar iedereen de rest van het schooljaar de vruchten van plukt.

Maar ook tijdens het schooljaar speelt de leraar een belangrijke rol. Het tijdig signaleren, begrenzen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag zorgt ervoor dat situaties niet escaleren en de gevolgen voor slachtoffers zo veel mogelijk beperkt worden. Op het moment dat duidelijk is dat leerlingen gedrag vertonen dat op school niet getolereerd wordt heeft een leraar, maar ook elke andere schoolmedewerker, de taak in actie te komen.

Leraren wegen voortdurend af of gedrag van leerlingen nog toelaatbaar is of een grens overschrijdt. Vaak is het niet zwart wit. De context van een situatie bepaalt hoe gedrag geduid moet worden. Het helpt een leraar om met collega's deze afwegingen te bespreken en de grens tussen toelaatbaar en niet toelaatbaar makkelijker te bepalen. Het is zinvol om de manier waarop opgetreden is bij grensoverschrijdend gedrag met collega's en eventueel met ouders te bespreken. Ouders hierbij betrekken levert meestal meer begrip en samenwerking op. Uiteraard is het hierbij van belang dat de schoolleiding leraren hierbij stuurt en coacht en collega's onderling op een lijn zitten.

Social media is niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. Uit onderzoek blijkt dat een kwart van de 8-jarigen beschikt over een mobiele telefoon. Op het voortgezet onderwijs hebben bijna alle leerlingen een mobiele telefoon, waarvan meer dan de helft een smartphone. Berichten worden razendsnel uitgewisseld over WhatsApp, Facebook en Twitter. Foto's worden uitgewisseld via Instagram en Snapchat en opgenomen filmpjes kunnen zo verspreid worden op YouTube of per e-

mail. Grensoverschrijdend gedrag is hierbij geen uitzondering: cyberpesten, seksueel getinte berichten, discrimineren of bedreigen gebeurt zeer regelmatig.

Zoals er voor de mondelinge communicatie bepaalde omgangsregels gelden, zijn die er ook voor communicatie via sociale media. Sterker nog, de meeste regels komen overeen. Dingen die we in de fysieke omgang niet accepteren, zoals pesten, stalken of bedreigen zijn ook in het digitale domein onacceptabel. Zorg dat het duidelijk is voor de scholieren dat de gedragsregels offline ook online gelden.

Om een veilig schoolklimaat te creëren moet een school meerdere met elkaar samenhangende interventies, programma's en methodes op individueel, klassikaal en schoolniveau inzetten. Ook is het van belang dat de school de ouders en omgeving betreft bij de aanpak. Grensoverschrijdend gedrag houdt meestal niet op bij het verlaten van het schoolplein. Het is een maatschappelijk probleem en samenwerking is dan ook noodzakelijk.

Binnen een schoolomgeving moeten duidelijke afspraken zijn over de normen en waarden die een school hanteert. Harmonie en respect moeten hierbij centraal staan. Leerlingen moeten hun eigen verantwoordelijkheid hierin hebben, binnen een open en ondersteunende cultuur. Het is hierbij belangrijk dat leerlingen, medewerkers én ouders zich bewust zijn van deze afspraken en deze naleven.

Functionaris

Om pesten en ander ongewenst gedrag sneller te signaleren en aan te pakken, is het belangrijk om iemand binnen de school hiervoor aan te stellen als aanspreekpunt, waar leerlingen, medewerkers en ouders met vragen op dit gebied terecht kunnen. De school stelt hiervoor een aparte functionaris aan: de schoolcontactpersoon. Indien mogelijk is deze functie belegd bij een man én een vrouw. Deze bekleedt geen leidinggevende functie en is bij voorkeur een leraar. Naast een interne functionaris is er ook een externe functionaris, de externe vertrouwenspersoon.

Monitoring

Conform de wet zullen wij de ervaren veiligheid en het welbevinden van de leerlingen, ouders en medewerkers monitoren door middel van tevredenheidsonderzoeken waarmee alle aspecten van de wet Veiligheid op school bevraagd worden. We hanteren hiervoor de volgende cyclus:

Doelgroep	Onderzoek	Cyclus
Leerlingen	Monitor Sociale Veiligheid	Jaarlijks
Leerlingen	Tevredenheid	Jaarlijks
Ouders	Tevredenheid	2-Jaarlijks
Medewerkers	Tevredenheid	2-Jaarlijks

We maken hiervoor gebruik van landelijk opgestelde vragenlijsten. De inspectie ziet toe op de naleving van deze wettelijke verplichting om te monitoren en heeft het recht om de monitorgegevens op te vragen bij scholen.

Instrumenten

Er zijn verschillende instrumenten ingezet om het sociaal veiligheidsbeleid vorm te geven.

Veiligheidsplan

Scholen zijn wettelijk verplicht een veiligheidsplan op te stellen. OZHW heeft een veiligheidsplan opgesteld. Het doel van een veiligheidsplan is om ondersteuning te bieden bij het creëren en vergroten van de sociale veiligheid in de school. Hierbij vormen centraal vastgestelde codes en regelingen een leidraad om dit in de praktijk vorm te geven. Deze codes en regelingen zijn in de basis voor elke school gelijk. Wel is er ruimte om schooleigen regels en afspraken toe te voegen wanneer dit past bij de school.

We hanteren binnen OZHW de volgende codes en regelingen op het gebied van sociale veiligheid:

- Gedragscode OZHW
- Privacyreglement (zie www.ozhw.nl)
- Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling
- Schorsing en verwijdering
- Naleving Wet Bescherming Persoonsgegevens
- Klachtenregeling (zie www.ozhw.nl)
- Regeling behandeling bezwaarschriften (zie www.ozhw.nl)
- Integriteitscode (zie www.ozhw.nl)

Communicatie

Om regels en afspraken in de hoofden van iedereen te houden is voortdurend informeren van alle betrokkenen over de regels noodzakelijk. Daarvoor kan gebruik gemaakt worden van de websites, schoolgids, vergaderingen, mentorlessen, projecten in de klas, ouderavonden en/of posters in de school. Iedereen binnen de school is hier verantwoordelijk voor.

Wanneer er zich een ernstig incident afspeelt op school, is de hele schoolgemeenschap in shock. Goede en snelle communicatie met medewerkers, leerlingen en ouders zorgt ervoor dat de onrust niet groter wordt. Scholen bij OZHW hebben hiervoor een calamiteitenplan opgesteld.

Incidentenregistratie

Een belangrijk instrument om het gevoerde veiligheidsbeleid te monitoren, is het registreren van incidenten. Incidenten tussen leerlingen onderling of met een leraar worden gemeld in het leerlingenregistratiesysteem. Incidenten zoals een ongeluk worden gemeld via een incidentenregistratie per school. De incidentregistratie wordt bijgehouden op de school.

Preventieve activiteiten

Door het aanbieden van activiteiten, programma's en voorlichting gericht op veilig gedrag en het voorkomen van onveilig gedrag, wordt de sociale veiligheid op school en daarbuiten versterkt en wordt de weerbaarheid tegen onveilige situaties vergroot. Het gaat hierbij voornamelijk om aandacht voor de volgende thema's:

- Voorkomen en tegengaan van pesten
- Seksuele en relationele vorming
- Actief burgerschap en integratie
- Sociale competenties

- Mediawijsheid
- Tegengaan van radicalisering
- Voorlichting over hulp bij onveiligheid
- Scholing en training medewerkers

Iedere school is vrij om een passend programma met betrekking tot preventieve activiteiten te kiezen en dit te gebruiken binnen de school.